

CHP EKONOMİ EŞGÜDÜM KONSEYİ

SAVAŞIN EKONOMİK ETKİLERİNE VE RİSKLERE KARŞI ÖNLEM PAKETİ

25 Mart 2026

CHP EKONOMİ EŞGÜDÜM KONSEYİ

SAVAŞIN EKONOMİK ETKİLERİNE VE RİSKLERE KARŞI ÖNLEM PAKETİ

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Bölgemizde süren jeopolitik tırmanışın ve savaşın yarattığı ekonomik risklere karşı iktidar gerekli hazırlıkları yapmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Ekonomi Eşgüdüm Konseyi (CHP EEK), savaşın ekonomik sonuçlarına karşı kapsamlı bir önlem paketini ortaya koymaktadır.
- Türkiye, savaşın yarattığı jeopolitik krize iktidarın yanlış politikaları sonucunda son derece kırılgan bir ekonomik durumda yakalanmıştır. Bu yapısal kırılganlıklar ve yarattığı riskler, yalnızca dışsal gelişmelere bağlanamaz. Olası bir küresel krizin Türkiye’de bir krize dönüşmesini engelleme sorumluluğu iktidardadır.
- Kırılganlıkların ortadan kalkması ve Türkiye’nin dirençli bir ekonomiye sahip olması için iktidar değişikliğinin öncelikli ihtiyaç olduğu açıktır. Ekonomik dirençliliğin inşası; demokratik ve kurumsal dirençlilik ile birlikte başarılabilir.
- Savaşın öncelikli etkileri enerji piyasalarındaki şoklarla hissedilmiş; sanayi ve tarım sektörü için önemli hammaddelerin tedarik zincirlerinde bozulmalar meydana gelmiştir. Küresel ekonomide ve bölgemizde arz güvenliği ve lojistik hatlar üzerindeki hasarların uzun süreli olacağı öngörülmektedir.
- Savaşın çok boyutlu ekonomik sonuçları Türkiye’de başta enerji ve gıda enflasyonu olmak üzere tüm fiyatlar, ihracat imkanları, enerji ve hammaddeye erişim ve büyüme üzerinde baskı oluşturmaktadır.
- CHP EEK, önlem paketini ilgili toplum kesimleri ve sektör temsilcileriyle yaptığı görüşmeler sonucunda hazırlamıştır. Aynı anlayış ile bugün anayasal bir kurum olan Ekonomik ve Sosyal Konsey’in hızla toplanması gerekmektedir.
- Önlemler kısa vadede acil olarak yapılması gerekenler ile orta ve uzun vadede yapısal dönüşüm ihtiyaçları kapsamında sınıflandırılmıştır. Acil önlemler hızla hayata geçirilmeli, orta ve uzun vadeli önlemler içinse bugünden hazırlıklara başlanmalıdır.

Acil Önlemler:

- Akaryakıttaki %20’lik KDV oranı %1’e düşürülmelidir.
- Benzin ve motorinin ÖTV’sindeki KDV kalıcı olarak kaldırılmalıdır.
- Eşel mobil sistemi %100 oranında uygulanmalıdır.
- Tarımda acil olarak çiftçilere kredi limitlerine bakılmaksızın finansmana erişim olanağı sunulmalı, faizsiz gübre ve akaryakıt kredileri sağlanmalıdır.
- Çiftçilerin kredi borçlarının faizleri silinmeli, borcun ana parası uzun vadeli ve faizsiz olarak yapılandırılmalıdır. Çiftçilere yönelik haciz işlemleri durdurulmalıdır.
- Son gelişmelerin enflasyon üzerinde yaratacağı ek baskıya karşı asgari ücret artışları üç ayda bir gerçekleşmeli; memur ve emekli maaşlarında ek düzenleme yapılmalıdır.
- Sosyal yardım sistemine entegre, hane gelirine göre kademeli değişen nakit destek verilmelidir, dar gelirli enflasyon sepeti hesaplaması yapılmalıdır.
- Süreçten olumsuz etkilenen firmalar için acil olarak KGF teminatlı kredi paketleri devreye alınarak işletme sermayeleri desteklenmeli, bölgeye ihracat yapan KOBİ’ler için Eximbank finansman imkânları genişletilmeli, sınır illerinde bulunup savaştan etkilenen esnaf için vergi indirimleri ve SGK teşvikleri sağlanmalıdır.
- Küçük esnafa elektrik ve doğalgaz desteği sağlanmalıdır. Ulaşım sektöründe faaliyet yürüten esnaf için ayrıca akaryakıt desteği sağlanmalıdır.
- Turizmde senaryo bazlı hazırlık yapılmalı, Türkiye’nin güvenli ve güvenilir bir turizm destinasyonu olduğu yönündeki tanıtım çalışmaları artırılmalıdır.

Orta ve Uzun Vadeli Önlemler:

- Enerjide orta ve uzun vadede; enerji güvenliğinin sağlanması için gerekli altyapı entegrasyonu oluşturulmalı, arz güvenliğinin tahkim edilmesi için alternatif tedarik hatları güçlendirilmeli, yerli yenilenebilir enerji kapasitesi artırılmalıdır.
- Tarımda maliyet krizine karşı kalıcı sübvansiyon mekanizmaları oluşturulmalı, üretim artışı ve planlama esas alınmalı, çiftçiye gelir güvencesi sağlanmalıdır.
- KOBİ'ler ve reel sektör için orta ve uzun vadede enerji maliyetlerini azaltmaya dönük destek programları ve üretimde yeşil-mor-dijital dönüşüm programları hayata geçirilmelidir.
- Mevcut jeopolitik kriz, küresel üretim ve ticaretin kırılganlığını ortaya koyarken, Türkiye ekonomik kırılganlıklarını azaltmalı, güven ortamını güçlendirmeli ve bu süreci bölgesel bir üretim merkezi olma fırsatına dönüştürmelidir. Orta Koridorun etkinliği artırılmalı, alternatif uluslararası ticaret ve ulaştırma koridorları güçlendirilmeli, komşu ülkelerle ulaştırma ve enerji alanında kriz koordinasyon mekanizmaları oluşturulmalıdır.
- Milletimizin ortak eseri olan savunma sanayimize etkin destek sağlanmalı, mevcut birikim hızla artırılmalı ve milli savunma sanayimiz, TSK'nın ihtiyaçlarına hızlı yanıt veren bir yapıya dönüştürülmelidir.
- Artan jeopolitik belirsizlikler sonucunda küresel sermaye yeni güvenli limanlar ararken, Türkiye güçlü jeostratejik konumu ve üretim kapasitesiyle hukuki ve kurumsal güveni yeniden tesis etmeli ve bölgesel bir yatırım ve finans merkezi haline getirilmelidir.
- Bu politikaların uygulanabilmesi için Türkiye'nin yeterli mali imkanları bulunmaktadır; önemli olan kaynakların hangi toplumsal kesimler ve ekonomik öncelikler doğrultusunda kullanılacağına dair siyasi iradedir.
- Türkiye ekonomisini savaşın ekonomik sonuçlarına ve gelecekteki olası krizlere karşı güçlendirmek için kamu yararı, şeffaflık ve verimlilik esaslı yeni bir bütçe anlayışı benimsenmeli; kamu zararı yaratan uygulamalara son verilmelidir.

GİRİŞ

28 Şubat tarihinde ABD ve İsrail'in İran'a dönük saldırılarıyla başlayan savaş büyük bir jeopolitik kırılmaya dönüşmüştür. Savaş, küresel ekonomiyi her yönüyle ciddi şekilde etkileyen sonuçlar doğurmakta, bu sonuçlar bölgemizde daha yoğun şekilde hissedilmektedir.

Bölgedeki jeopolitik gerilimin tırmanışına rağmen iktidarın öngörülü bir şekilde hareket etmediği, gerekli tedbirleri almadığı ve herhangi bir hazırlık yapmadığı görülmüştür. Gelişmeleri doğru okuyamayan iktidarın, savaşın kısa sürede biteceği ve geçici sonuçlar doğuracağı beklentisiyle hareket ettiği anlaşılmıştır.

Türkiye, savaşın yarattığı jeopolitik krize, iktidarın yanlış politikaları sonucunda son derece kırılgan bir ekonomik durumda yakalanmıştır. Petrol ve hammadde fiyatlarındaki bu artışa dünyada %30 üzerinde yakalanan ülkeler Türkiye, Venezuela, İran, Güney Sudan ve Arjantin'dir. 2023 seçimlerinden bu yana geçen yaklaşık 3 yılda ne enflasyonda ne de eşitsizliklerin azaltılmasında bir yol alınamamıştır. Bu kırılganlığın temel sorumlusu iktidar ve tercih ettiği ekonomi politikalarıdır. Türkiye'nin belirsizliklerin çok arttığı bir dönemde dirençliliği öne alan bir anlayışa ve dirençli bir ekonomik yapıya kavuşması için en öncelikli ihtiyacın iktidar değişikliği olduğu açıktır.

İktidar kendi sorumluluklarını yerine getirmeyen, Cumhuriyet Halk Partisi EEK, savaşın kısa ve orta vadeli ekonomik sonuçlarını detaylı bir şekilde güncel olarak değerlendirmekte ve bu kapsamda savaşın yarattığı risklere dönük kapsamlı bir önlem paketini bu raporda sunmaktadır. Söz konusu rapor güncel gelişmeler ışığında gerekli görüldükçe yenilenecektir.

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN GENEL DURUMU VE RİSKLER

İran'ın saldırılar karşısında Hürmüz Boğazı'nı ticari geçişlere büyük ölçüde kapatması ve petrol ile doğalgaz üretim tesislerinin doğrudan hedef alınması, savaşın ekonomik sonuçları bağlamında önemli iki kritik eşik olmuştur.

Petrol ve gaz fiyatlarında sert ve kalıcı bir şok ortaya çıkmış; lojistik ve sigorta maliyetleri de hızla yükselmiştir.

Enerji altyapısına yönelik saldırılar sadece petrol ve doğalgaz piyasasını etkilemekle kalmamış; tarımda ve sanayi dallarında kullanılan sülfür, üre, alüminyum, helyum, bütan, profan, nafta, metanol gibi birçok sektöre girdi olan hammaddelerin tedarik zincirleri de bozulmuştur.

Tüm bu gelişmelerin; ülkemizdeki maliyet kaynaklı enflasyonu derinleştirmesi, kırılgan cari dengeyi daha da bozması ve büyüme üzerinde baskı yaratması kaçınılmazdır. Bu anlamda savaşın yarattığı ekonomik şoklar sadece enerji alanında değil, bütünsel olarak yaşam maliyetlerini artıran, gelir dengelerini bozacak bir etki yaratacaktır.

Gelişmeler, yaşananların geçici bir dalgalanmadan ziyade arz güvenliği ve lojistik hatlar üzerinde uzun süreli hasar bırakacak sonuçlar doğuracağını göstermektedir. Altyapı tesislerinin vurulmasıyla oluşan enerji üretim kapasitesi kaybı nedeniyle fiyatlardaki artışın uzun bir dönem kalıcı olabileceği öngörülmektedir.

Türkiye bu jeopolitik krize, iktidarın yanlış politikaları sonucunda yüksek enflasyonla, derin bir gelir kaybının toplumsallaştığı, üretim yapısının zayıfladığı ve kırılgan kesimlerin derin yoksulluk koşullarında yaşadığı bir ekonomik zeminde yakalanmıştır. Bu kırılgan zeminin sebebi iktidarın yıllardır uyguladığı ekonomi politikasıdır. İktidarın son yıllarda attığı tüm adımlar bu kırılgan zemini pekiştiren, büyük ölçüde talebi baskılamaya dayalı dar bir çerçeveye sıkışmıştır. İktidar tarafından halihazırda da enflasyonun temel belirleyicileri olan maliyet kanalını, enerji bağımlılığını, kur geçişkenliğini ve yapısal üretim sorunlarını

görmezden gelen bir politika çerçevesi uygulanmaktadır. İktidarın enflasyonun temel belirleyicilerini yeterince ele almadan yürüttüğü bu yaklaşım, ekonomide bu jeopolitik krizden çok önce başlayan bir yavaşlama ve gelir kaybı üretmiş; buna karşın enflasyon baskısını ve beklentilerini ortadan kaldırmamıştır.

Son yıllarda uygulanan politikalar sonucunda sanayi tarafında da benzer bir sıkışma söz konusudur. İktidarın dezenflasyon politikasının ana dayanağı olarak seçilen değerli TL politikasıyla rekabet gücü aşınmış; zayıf talep, finansmana erişim sorunları, yüksek faiz ve maliyet baskıları nedeniyle üretim cephesinde daralma eğilimi öne çıkmıştır. Sanayi üretim endeksinin son üç senedir neredeyse yatay bir seyir izlemesi ve özellikle emek yoğun sektörlerdeki istihdam kaybı iktidarın sanayi politikasının iş dünyamızın sorunlarına cevap vermediğini göstermektedir.

İktidar tarafından kalıcı hale getirilen yüksek enflasyon, temel ihtiyaçların fiyatını sürekli yukarı itmiş, bir yandan da geniş kesimlerin gelirleri baskılandığı için ağır bir toplumsal bunalım ortaya çıkmıştır.

Bu tablo sadece kent merkezlerini değil, kırsal bölgeleri de etkilemektedir. Girdi maliyetlerinin uzun süredir yüksek seyretmesi, krediye ve borçlanmaya giderek daha bağımlı hale getirilen çiftçiyi günden güne daha da kırılganlaştırmaktadır. Mazot, gübre, yem, elektrik ve sulama maliyetleri artar, tarımsal üretim azalırken hem çiftçinin borç yükü ağırlaşmış hem de gıda arzındaki sorunlar fiyat artışlarını beslemeye devam etmiştir.

Türkiye işte bu ağır ekonomik ve sosyal koşullar altında savaşın yarattığı risk ve belirsizliklerle karşı karşıya kalmıştır. Savaşın yarattığı ekonomik riskler ise, iktidar politikalarının bu ağır ekonomik ve sosyal sonuçlarını daha da derinleştirme riski taşımaktadır.

Özetle, savaşın getirdiği risk ve baskılara karşı Türkiye ekonomisinin taşıdığı kırılganlıklar, iktidarın bugüne kadar izlediği politikaların sonucudur. Bu yapısal kırılganlıklar, yalnızca dışsal gelişmelere bağlanamaz.

Hürmüz Boğazı'nın kapanması ve benzer büyük enerji arz kesintileri, Türkiye'de hanehalkının yaşam maliyetini hızla yükseltme riski yaratan ve iktidarın acil eylem planları ile bertaraf etmesi gereken bir gelişmedir. Petrol ve gaz fiyatlarındaki yükseliş, elektriğe ve akaryakıtta yansiyarak doğrudan hanelerin zaten yüksek faturalarını daha da şişirme riski taşımaktadır. Tarımsal girdilerin ve nakliye maliyetlerinin artması gıda enflasyonunu tetiklemektedir. Enerji ve gıda başta olmak üzere ortaya çıkan bu döngü genel enflasyonu daha da arttırmaktadır.

Enerji maliyetlerindeki bu yeni artış, tarımdaki yüksek maliyet zincirini daha da sertleştirme riski barındırmaktadır. Savaş, üretimden taşımaya, depolamadan raf fiyatına kadar gıda zincirinin tüm aşamalarında ek maliyet baskısı yaratma potansiyeline sahiptir.

Enerjiye bağımlı üretim yapısına sahip sektörlerde petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki bu kalıcı yükseliş, maliyetleri doğrudan artırarak işletmelerin rekabet gücünü daha da aşındırma riski barındırmaktadır.

Jeopolitik kriz birinci ayına girerken kamuoyu baskısı ile eşel mobil uygulamasına son dakika karar verebilen hükümet başka bir önlem almamıştır. Oysa bu süre içinde ekonomi programının baştan aşağı değiştirilmesi, sektörler ve kırılgan haneler için önlemlerin çoktan açıklanması gerekirdi.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile çeviklik kazanacağı iddia edilen devlet ve ekonomi yönetimi tam aksine krizin izleyicisi durumunda kalmıştır. Ekonomimizi büyük belirsizlikler karşısında hazırlıksız ve dirençsiz bırakmıştır. Eşel mobildeki ÖTV marjı tükendiğinde Cumhurbaşkanının yetkisinde olan akaryakıttaki KDV indirimi bile yapılamamış, mazottaki yüklü zam ile enflasyonun daha da artmasına göz yumulmuştur.

Sektörler bazında bakıldığında çimento, cam ve seramik gibi metalik olmayan mineral ürünleri ile demir-çelik ve kimya/petrokimya sanayileri ülkenin toplam sanayi enerji tüketiminin yarısını aşan paylara sahiptir. Bunun yanı sıra tekstil, gıda işleme, alüminyum (renkli metaller) ve kağıt, karton gibi sektörler de önemli enerji ve ithal hammadde kullanan alanlardır. Mevcut koşullarda bu sektörler zaten ağır bir maliyet ve kur baskısı altındadır ve jeopolitik krizin bu baskıyı derinleştirmesi kaçınılmazdır. Yaşanan enerji şoku yalnızca üretim hacmini değil, istihdamı, ihracat kapasitesini ve tedarik sürekliliğini de tehdit eden bir gelişmedir.

Finans piyasalarındaki durum ise savaşın çok öncesinde yapılan tercihler nedeniyle kırılganlık göstermektedir. 19 Mart darbesinin finansmanı için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kullandığı yaklaşık 60 milyar dolar tutarındaki rezervlerin yerine konabilmesi için son 20 yılın en yüksek reel faizi uygulanmıştır. Yükselen döviz ihtiyacı sonucunda geçen yıl cari açığın önemli kısmı TCMB rezervlerinden karşılanmıştır. Savaş başlamadan iki hafta önce Merkez Bankası'nın jeopolitik riskleri yeterince dikkate almayarak 2026 yılı için petrol varil fiyat tahminini 60 dolar olarak açıklaması ve 28 Şubat'tan bu yana TCMB net döviz pozisyonundaki 50 milyar dolar düşüşle TL'yi kontrol altında tutmaya çalışması, ekonomi yönetiminin ciddiyetsiz ve ihmalkâr yaklaşımının örnekleri olmuştur. Enflasyonun yılın henüz ilk üç ayında %10'u aşması beklentisi göz önüne alındığında enflasyon hedeflerinin geçerliliğinin kalmadığı ortadadır.

Savaşın başlangıcından bu yana ekonomi yönetiminin gerek açıklamaları gerekse uygulamaları bu krize geçici gözüyle baktıklarını ve ülkemizi bu kriz karşısında hazırlıksız ve ekonomimizi kırılgan bıraktıklarını göstermektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığının eşel mobil sistemini kamuoyu baskısıyla son dakikada sadece %75 oranla hayata geçirmiş olması ihmalkâr bakışın somut bir örneğidir. Eşel mobildeki marjın bitmesi ile mazotta başlayacak zam adeta okun yaydan çıkması olacaktır. Bu öngörülen gelişme reel sektörde ve hizmetlerde yeni zamları tetikleyecektir.

Kamu borcunun milli gelire oranının düşüklüğüyle övünen iktidarın, akaryakıttaki %20 oranındaki KDV'yi almadan birkaç ay bile geçiremez durumda olduğu da böylece ortaya çıkmıştır.

POLİTİKA ÖNERİLERİ

CHP Ekonomi Eşgüdüm Konseyi, sektörel bazda ve tüm toplum kesimleri için kısa, orta ve uzun vadede hayata geçirilmesi gerekli politikaları sıralamaktadır. Olası bir küresel krizin Türkiye'de bir krize dönüşmesini engelleme ve ülkemizi belirsizliklere karşı hazırlıklı tutma sorumluluğu iktidardadır.

Bu raporda önerilen politikalar ilgili sektörlerin ve toplumsal kesimlerin temsilcileriyle yapılan hızlı ve detaylı görüşmeler sonucunda oluşturulmuştur. Aynı anlayışın bugün anayasal bir kurum olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in hızla toplanması ile ortaya konması gerekmektedir.

CHP bu sorumlulukla aşağıda detaylandırılan önlem paketini ortaya koymaktadır. Önlem paketi farklı sektör ve toplum kesimleri için detaylandırılmıştır. Önlemler kısa vadede acil olarak yapılması gerekenler ile orta ve uzun vadede yapısal dönüşüm ihtiyaçları kapsamında sınıflandırılmıştır. Kırılganlıkların ortadan kaldırılması için yapısal dönüşümlerin bugünden başlanarak hayata geçirilmesi bir zorunluluktur.

ENERJİ VE HAMMADDE GÜVENLİĞİ

Acil Önlemler

Akaryakıttaki %20'lik KDV oranı %1'e düşürülmelidir.

Benzin ve motorinin ÖTV'sindeki KDV kalıcı olarak kaldırılmalıdır.

Eşel mobil sistemi %100 oranında uygulanmalıdır.

Üretimde oluşacak dar boğazları aşmak için acil adımlar atılmalıdır. Amonyak ve doğal gaz fiyatlarındaki artış gübre maliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Tarımsal üretimin aksamaması için çiftçiye gübre ve enerji sübvansiyonları devreye alınmalıdır.

Türkiye'nin plastik ve ambalaj sanayii için hayati olan polietilen ve polipropilen ithalatının büyük kısmı Körfez bölgesine bağımlıdır. Kısa vadede bu hammaddelerin Asya veya ABD piyasalarından ikamesi için sanayicilere lojistik destek ve gümrük kolaylıkları sağlanmalıdır.

Orta – Uzun Vadeli Önlemler

Hürmüz Boğazı'nda Mart 2026 itibarıyla tırmanan kriz, modern enerji jeopolitiğinin sadece bir arz sorunu olmadığını, aksine sanayi üretiminden gıda güvenliğine, lojistik maliyetlerden küresel sermaye hareketlerine kadar uzanan, çok katmanlı ve çetrefilli bir mesele olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Bu karmaşık yapı, Türkiye'nin kısa vadeli reaksiyonel tedbirlerin ötesine geçerek, enerjiyi tüm ekonomik ve stratejik katmanların merkezine alan, bütüncül, dirençli bir dönüşüm stratejisi izlemesini zorunlu kılmaktadır.

Üretimde Hammadde Güvenliği

Orta vadede hedefimiz sanayimizin hammadde güvenliğini jeopolitik risklerden bağımsızlaştırmaktır. Ülkemizi enerji merkezi yapma vizyonumuz doğrultusunda, yakın coğrafyamızdaki ham petrol kaynaklarının çeşitliliğini avantaja çevirecek şekilde rafineri kapasitesi petrokimya entegrasyonu ile ivedilikle modernize edilmelidir.

Ayrıca, sanayi için kritik olan nafta, kondensat ve glikol gibi ara mamullerin ulusal düzeyde stratejik stoklanması için gerekli yasal altyapı oluşturulmalıdır.

Enerjide Alternatif Tedarik Hatları (Kerkük-Ceyhan)

Hürmüz Boğazı'ndaki tıkanıklığa karşı en güçlü fiziksel enerji alternatiflerinden biri olan Kerkük-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı'nın stratejik önemi artmıştır.

Günlük 1,5 milyon varil taşıma kapasitesine sahip olan bu hattın tam kapasiteyle çalıştırılması ve taşınan petrol miktarının artırılması için gerekli teknik ve diplomatik aksiyonlar ivedilikle alınmalıdır.

Bu hattın etkin kullanımı, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini tahkim ederken, bölgedeki enerji geçiş rotaları üzerindeki merkezi konumunu güçlendirecektir.

Alternatif Enerji ve Yapısal Dönüşüm

Hürmüz krizi, fosil yakıtlara ve kritik geçiş noktalarına olan bağımlılığın yapısal bir risk olduğunu ve yerinde enerjinin stratejik önemini bir kez daha kanıtlamıştır.

Bu süreçte yerli ve yenilenebilir enerji kapasitesinin artırılması, dış kaynaklı enerji şoklarına karşı iç piyasanın direncini artıracak en temel uzun vadeli politikadır. Enerji üretiminin yerelleşmesi, merkezi iletim hatlarındaki riskleri minimize edecektir.

Stratejik Hub Rolü ve Makroekonomik İstikrar

Türkiye'nin coğrafi konumu, Hürmüz'deki tıkanıklığa karşı Avrupa'nın enerji güvenliği için de bir emniyet supabı sunmaktadır.

Tüm bu teknik adımların kalıcı olması ancak israf politikasından vazgeçilerek ekonomik kırılganlığın sonlandırılması, hukukun üstünlüğü ve adaletin tam tesisi ile ekonomik güven zeminini yeniden inşa edilmesi ile mümkündür. Ekonomik dirençliliğin inşası; demokratik ve kurumsal dirençlilik ile birlikte başarılabilir.

TARIM

Acil Önlemler

Üreticilerin içinde bulunduğu faiz ve borç sarmalından hızla çıkarılması önceliklidir.

- Çiftçilere ÇKS kayıtları üzerinden faizsiz gübre ve akaryakıt kredisi sağlanmalıdır.
- Kredi limitlerine bakılmaksızın finansmana erişim imkânı sunulmalıdır.
- Çiftçilerin kredi borçlarının faizleri silinmeli, borcun ana parası uzun vadeli ve faizsiz olarak yapılandırılmalıdır.
- Çiftçilere yönelik haciz işlemleri durdurulmalıdır.

Bu adımlar, üretimin sürdürülebilirliği için temel bir gerekliliktir.

Ayrıca;

- Hal çıkışlı ürünlerde mazot nakliye desteği sağlanmalıdır.
- Özellikle sebze-meyvede fiyat oynaklığını düşürmek için soğuk hava deposu ve taşıma için enerji desteği verilmelidir.
- Tedarik zincirinde lojistik, soğuk zincir, paketleme gibi gıda fiyatını etkileyen lojistik zincir üzerindeki sektörlerle geçici vergi indirimleri yapılmalıdır.

Orta – Uzun Vadeli Önlemler

Maliyet Krizine Karşı Kalıcı Sübvansiyon

Orta vadede küresel fiyat dalgalanmalarına karşı çiftçiye koruyacak, gübre maliyetlerindeki artışı otomatik olarak dengeleyecek kalıcı bir sübvansiyon mekanizması tanımlanmalıdır.

Bu sistem, gıda enflasyonu üzerindeki baskıyı azaltmak ve üretim sürekliliğini jeopolitik şoklardan izole etmek adına stratejik bir kalkan görevi görecektir.

Üretim Artışı ve Planlama

Gıda enflasyonunun kalıcı olarak kontrol altına alınabilmesi için tarımsal üretimi artıracak yapısal adımlar atılmalıdır. Bu gereklilik önerilen acil önlemlerin etkilerinin artırılabilmesi ve hatta gerçekleştirilebilmesi için de geçerlidir. Bu kapsamda planlamayı temel alan bir tarımsal üretim programına geçilmelidir.

Çiftçiye Gelir Güvencesi ve Piyasa Yapısı

Çiftçilerin üretim kararlarını sağlıklı verebilmesi için orta ve uzun vadede çiftçilere gelir güvencesi verilmeli ve piyasa yapısının dönüştürülmesi sağlanmalı. Bu kapsamda çiftçilerin ürünlerini kime ve hangi fiyatla satacaklarını önceden bilmelerini sağlayacak adımlar atılmalı, tahsilat süreçleri netleştirilmelidir.

Bu doğrultuda ticari altyapının güçlendirilmesi, hızlı ve güvenilir işleyen bir hukuk sistemi kurulması da bir zorunluluktur.

HANEHALKI VE EMEK

Acil Önlemler

- %20 enflasyon varsayımı ile yapılmış olan asgari ücret zamları ve diğer ücret artışları geçersiz hale gelmiştir. Bu nedenle asgari ücret, memur ve emekli maaşları hızla güncellenmelidir. Bugünden itibaren asgari ücret artışları üç ayda bir artırılmalıdır.
- Sosyal yardım sistemiyle bütünleşmiş, hane gelirine göre kademeli değişen nakit destek verilmelidir. Destek tutarı TÜİK manşet enflasyonuna değil, özellikle “dar gelirli enflasyon sepeti” bazlı güncellenmelidir. Dar gelirli haneler için hedefli enerji desteği artırılmalıdır.
- Toplu taşıma ve temel gereksinimlerde öğrenci-yaşlı-kadın vb. indirimli tarifeler getirilmesi amacıyla belediyelere merkezi bütçeden ek kaynak aktarılmalıdır.
- Gıda ve yakıt fiyatlarındaki şok azalana kadar yaşlılık aylıklarına ek zam veya emeklilerin elektrik/su tüketimine indirim yapılmalıdır.

REEL SEKTÖR: KOBİ’LER VE ESNAF

Acil Önlemler

- KOBİ’lere yönelik kredi garanti mekanizmaları güçlendirilmeli ve uygun finansman imkânları sağlanmalıdır. Süreçten olumsuz etkilenen firmalar için KGF teminatlı kredi paketleri devreye alınarak işletme sermayeleri desteklenmelidir.
- Özellikle jeopolitik krizin merkezindeki bölgeye ihracat yapan KOBİ’ler için Eximbank finansman imkânları genişletilmelidir.
- Ortadoğu pazarına ticaret yapan ve bölgesel gerilimden doğrudan etkilenen KOBİ’ler için vergi, SGK primleri ve kamu alacaklarında geçici erteleme veya yapılandırma imkânı sağlanmalıdır.
- Küçük esnafa enerji desteği sağlanmalıdır. Bu kapsamda doğalgaz ve elektrik maliyetlerinin bir kısmı devlet tarafından karşılanmalıdır.
- Akaryakıt fiyatlarındaki artış ulaşım sektöründeki kayıtlı 600 binden fazla esnafı doğrudan etkilemektedir. Akaryakıtta yapılacak KDV oran indirimiyle birlikte taşıma sektörü için ayrıca akaryakıt desteği sağlanmalıdır. Bu destek, tedarik maliyetlerindeki aşırı artışı önleyecek ve gıda fiyatlarının da artmasını engelleyen bir etki gösterecektir.
- Savaş ile artan maliyetler KOBİ’lerin ve küçük esnafın işletme sermayelerini ciddi olarak aşındırmaktadır. Kamu borçları için yapılandırma düzenlemesi yapılmalıdır.
- Sınır illerinde bulunan ve savaşın etkilerinden doğrudan etkilenen esnafın tespiti yapılmalı; vergi indirimleri ve SGK teşvikleri yoluyla desteklenmeleri sağlanmalıdır.

Orta – Uzun Vadeli Önlemler

1 Ocak 2026 tarihinden itibaren yüzbinlerce esnaf basit usulden gerçek usulüne geçirilmiştir. Esnaf için kademeli olarak gerçek usule geçişi düzenleyen bir vergilendirme sistemi oluşturulmalıdır.

Enerji maliyetlerini azaltmaya yönelik üretim destek programları oluşturulmalı; verimliliğin artırılmasına yönelik teknoloji ve dijitalleşme yatırımları teşvik edilmelidir.

Bu sayede işletmelerin rekabet gücü artırılmalıdır. Bu kapsamda üretimde yeşil-mor-dijital dönüşüm programları uygulanmalıdır.

LOJİSTİK VE ALTYAPI

Orta – Uzun Vadeli Önlemler

Orta Koridorun etkinliği artırılmalı, Kafkasya ve Orta Asya gibi alternatif uluslararası ticaret ve ulaştırma koridorları güçlendirilmeli, Irak üzerinden Basra Körfezi'ne uzanan alternatif kara ve demiryolu hatları geliştirilmeli, deniz taşımacılığında Doğu Akdeniz ve Karadeniz limanları arasında entegrasyon artırılmalıdır.

Komşu ülkelerle ulaştırma ve enerji alanında kriz koordinasyon mekanizmaları kurulmalı, çok taraflı ulaştırma anlaşmaları güncellenmeli, uluslararası finans kuruluşlarıyla iş birlikleri artırılmalıdır.

Siber Güvenlik ve kritik altyapı koruması için, ulaştırma ve enerji altyapıları “kritik altyapı” kapsamında önceliklendirilmeli, yerli siber güvenlik yazılımları ve izleme sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

SAVUNMA SANAYİ

Orta – Uzun Vadeli Önlemler

Savunma sanayimizde bugüne taşınan birikim milletimizin ortak eseridir. Bu anlayışla milli savunma sanayisine etkin destek sağlanmalı, mevcut birikim ileriye taşınmalıdır.

Milli savunma sanayii, TSK'nın ihtiyaçlarına hızlı yanıt veren bir yapıya dönüştürülmelidir.

Bu sektör kapsamında beyin göçünün önlenmesi için teşvik mekanizmaları oluşturulmalı, yurt dışında çalışan nitelikli insan kaynağı geri kazanılmalıdır.

Özel sektör firmalarının uluslararası ihalelerde rekabet gücünü artırmak üzere devlet destekleri genişletilmeli; bilgi güvenliği, istihbarata karşı koyma ve kritik teknolojilerin korunması, tüm projelerin başından sonuna temel bir ilke olarak gözetilmelidir.

Savunma sanayinin yarattığı bilgi ve teknoloji birikiminin çoklu sektöre aktarım etkisi güçlendirilmeli, yüksek teknoloji alanlarıyla KOBİ'ler arasında kalıcı bir üretim ve inovasyon entegrasyonu kurulmalıdır.

TURİZM

Acil Önlemler

Savaşın turizm üzerindeki etkileri senaryo bazlı şekilde ele alınmalı ve alternatif eylem planları hayata geçirilmeli, turizme destek paketleri senaryoların gerçekleştiği koşulda hızla hayata geçirilmek üzere hazırlanmalıdır.

Türkiye'nin güvenilir bir turizm destinasyonu olduğu yönündeki tanıtım çalışmaları artırılmalıdır.

Olası kriz senaryolarının doğru analiz edilebilmesi için kurumlar arası koordinasyon ve veri paylaşımı güçlendirilmeli, kamu kurumları arasında etkin ve uyumlu bir çalışma yapısı tesis edilmelidir. Turizm milli bir politika olarak görülmeli, Ulusal Turizm Konseyi kurulmalı ve kurumlararası koordinasyonun artırılmalıdır.

Orta – Uzun Vadeli Önlemler

Türkiye'nin uluslararası zirvelere ev sahipliği yapma kapasitesi stratejik bir iletişim aracı olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ve ilgili kurumlar tarafından dijital mecralar, sosyal medya ve uluslararası görsel medya üzerinden yürütülecek tanıtım faaliyetleri güçlendirilmelidir. Bu doğrultuda, Kültür ve Turizm Bakanlığı uluslararası kültür, sanat ve eğlence alanlarında iş birliklerini artırmalıdır.

YATIRIM VE FİNANS SEKTÖRÜ

Körfez bölgesinde artan jeopolitik belirsizliklerin küresel sermayeyi daha güvenli limanlara yönlendirdiği bir dönemde Türkiye'nin hukuki ve kurumsal güveni yeniden tesis ederek bölgesel bir yatırım ve finans merkezi haline gelmesi mümkündür. Türkiye'nin sahip olduğu jeostratejik konum, enerji koridorlarının kesişim noktası olması ve üretim kapasitesi bu açıdan önemli bir avantaj sunmaktadır. Ancak bu potansiyelin hayata geçebilmesi için ekonomik kırılganlıkların azaltılması ve güven ortamının güçlendirilmesi şarttır.

Sonuç olarak, bugün karşı karşıya olduğumuz jeopolitik kriz aynı zamanda küresel üretim ve ticaret mimarisinin kırılganlığını ortaya koyan tarihsel bir dönüm noktasıdır. Türkiye, yukarıda ortaya koyduğumuz çerçeveye doğrultusunda bu süreci yalnızca yönetmekle kalmayıp, bölgesel bir üretim merkezi haline gelme fırsatına da dönüşürebilir.

DİRENÇLİ VE HAZIRLIKLİ TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİN İHTİYAÇ DUYULAN BÜTÇE ANLAYIŞI

Önerdiğimiz tüm bu politikaların hayata geçirilebilmesi için Türkiye'nin mali imkanları mevcuttur. Önemli olan kaynağın hangi toplumsal kesimler ve hangi ekonomik tercihler için kullanılacağına dair ortaya konacak siyasi iradedir. İktidarın yaptığı gibi savaşın geçici olacağını ummak ve beklemek yerine bir an önce kapsamlı bir önlem paketi hayata geçirilmelidir.

Savaşın ve her türlü olağanüstü durumun yaratacağı risklere karşı Türkiye ekonomisini dirençli ve hazır hale getirmek üzere yeni bir bütçe anlayışının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda; kamu maliyesinde kamu yararı, şeffaflık, verimlilik ve performans ölçümünün esas olduğu bir yönetim anlayışı temel zorunluluktur.

Kamu zararına ve servet transferine yol açan, risklere karşı mali alanı daraltan ve bütçe kaynaklarını tüketen uygulamalara yasal çerçeveye içerisinde son verilmelidir.

